

Vantaa, 24.5.2010

Haku olympiakomitean huippu-urheiluryhmään

Pyydän, että huomioitte hakemukseni valitessanne asiantuntijoita suomalaisen huippu-urheilun kehittämiseen,

Vantaalla, 24.5.2010

Arto Tiihonen

Vastaukseni hakuilmoituksessa esitettyihin kysymyksiin:

1. Henkilötiedot (nimi, syntymäaika, kotiosoite, koulutus)

Arto Tapio Tiihonen, 8.3.1960, Pallotie 9A1 01280 Vantaa, Filosofian tohtori (sosiologia), Liikuntatieteiden lisensiaatti (pääaine liikuntasosiologia). Opintoja myös liikuntabiologiasta (valmennuksen sv), -kasvatuksesta, tiedotusopista, rentoutusterapiasta.

2. Lyhyt työhistoria

Monenlaisia tehtäviä opiskelijajärjestöissä JYY, SYL, OLL (tutkimus, koulutus, viestintä, n. 7 vuotta), apurahatutkijana (OPM, liikuntatieteellinen tuki, mm. urheilijuuden tutkimus, 5 vuotta), projektipäällikkönä ja -tutkijana (SLU, OPM, valmennuksen kehittäminen, erityisliikunnan arviointi, n. 4 vuotta), viestintäpäällikkönä (LTS, n. 8kk), tutkijana ja tuntiopettajana (Lamk: Pajulahti, Haaga-Helia: Vierumäki, n. 1,5 vuotta kokopäiväisenä, n. 8 vuotta tuntiopettajana, mm. valmennuksen sosiologia, opinnäytteiden ohjaus, toimialapäällikkönä (Ikäinstituutti, 6 vuotta, kokemuksellisuus, vapaaehtoisuus, kulttuuri ja hyvinvointi). Erittäin monipuolista asiantuntijuutta kouluttajana, esiintyjänä ja asiantuntijana esim. Valtion liikuntaneuvostossa, SLU:ssa ja akateemisissa organisaatioissa). Liitteenä CV.

3. Oma näkemyksesi vahvuuksistasi ja mahdollisesta erityisosaamisestasi ryhmän työssä.

Oma näkemykseni vahvuuksistani ja erityisosaamisestani on arvokas vain, jos se vastaa opetusministeriön työryhmän ja olympiakomitean muotoilemiin tavoitteita ja toiveita. Mitä ryhmän siis odotetaan tekevän, on ensimmäiseksi saatava selville. Seuraavassa yritän konstruoida ryhmälle ja itselleni työnkuvan saamastani informaatiosta.

Opetusministeriön tiedotteesta luen seuraavaa: ”Muutoksen aikaansaamiseksi tarvitaan avointa keskustelua huippu-urheilun merkityksestä, mahdollisuuksista, organisoinnista sekä tarvittavista kehittämis- ja tukitoimista. Lisäksi lajiliitot ja urheiluseurat on saatava mukaan muutokseen. Työryhmä toteaa, että uuden toimintatavan mukaisen organisaation tulee ymmärtää huippu-urheilijaksi kehittymisen edellytykset, ja sen tulee toimia yhteiseen

sitoutumiseen perustavana verkostona.” (Opetusministeriön tiedote Niemisen työryhmän työstä).

Tuo lainaus sopii omiin vahvuuksiini erinomaisesti; olen harrastanut avointa keskustelua liikuntakulttuurista ja huippu-urheilusta yli kaksikymmentä vuotta, olen tutkinut urheilun merkityksiä vielä kauemmin ja tehnyt niistä kolme opinnäytettä, ohjannut lukuisia opinnäytteitä aiheesta (mm. huippu-urheilijan elämäntarinasta) ja kirjoittanut runsaasti aiheesta (ks. julkaisuluettelo). Olen myös esittänyt ajatuksiani huippu-urheilun kehittämisestä näissä töissäni, seminaareissa sekä julkisuudessa. Lajiliittojen kanssa olen tehnyt yhteistyötä sekä eettisissä, tasa-arvo- että valmennukseen liittyvissä kysymyksissä (mm. SuVaa valmennukseen projektissa, SLU:n eettisen valiokunnan jäsenenä ja VLN:n erityisliikunnan jaoston jäsenenä ja puheenjohtajana). Itseäni on kiinnostanut erityisesti huippu-urheilijaksi kehittymisen edellytykset nykyculttuurissa ja yhteiskunnassa.

Seuraavaksi lainaan työryhmän visio-osuutta. Siinä sanotaan: ”Työryhmä esittää suomalaisen huippu-urheilun visioksi: 1) Suomalaiset lapset ja nuoret liikkuvat paljon ja monipuolisesti! Urheilu ja liikunta ovat luonnollinen ja keskeinen osa suomalaisten lasten arkea, 2) Huippu-urheilu on mielekäs valinta. Se on innostava, haastava, palkitseva ja arvostettu vaihtoehto lahjakkaalle ja motivoituneelle yksilölle, 3) Suomalaisen huippu-urheilun osaamista kootaan, kehitetään ja jaetaan systemaattisesti, kunnianhimoisesti ja tehokkaasti ja 4) Suomalaiset arvostavat huippu-urheilua ja urheilijan omistautumista huipulle pyrkimiseen. Huippu-urheilun suosio ja arvostus heijastuu julkisen sektorin tukena ja yritysten markkinointipanostuksina. Suomea arvostetaan kansainvälisesti urheilukulttuurimaana.” (Opetusministeriön tiedote Niemisen työryhmän työstä).

Kohta yksi on ollut minulle sekä tutkimuksen, opetuksen että sydämen asia koko urani ajan. Omien (sijais)lasteni kautta minulla on vahva tuntuma nykynuorten liikkumiseen ja urheiluun sekä heidän sukupolvensa muuhun elämäntapaan, kulttuuriin ja arvostukseen. Myös kohta kaksi on ollut minulle rakas aihe; siksi olen huippu-urheilua niin pitkään kritisoinutkin, koska olen – työryhmän tavoin – jo pitkään nähnyt, ettei huippu-urheilu ole tarpeeksi innostava ja mielekäs vaihtoehto nykynuorille. Kohdan kolme ajatuksen allekirjoitan, vaikka olenkin sitä mieltä, että huippu-urheilun osaamista tulee kehittää myös - ja ehkä ennen kaikkea - jollakin sellaisella, mitä nykyisessä huippu-urheiluosaamisessa ei edes vielä tunneta. Sosiokulttuuristen merkitysten asiantuntijana uskon ja tiedänkin, että

juuri siinä suunnassa on erityisen paljon kehitettävää. Kohta neljä on mielestäni koko prosessin tulos sen onnistuessa eikä sitä voi erillisenä osiona millään tempuilla edistää. Toisaalta olen myös sitä mieltä, että Suomi on edelleen pohjimmiltaan huippu-urheilumaa, jossa huippu-urheilua ja –urheilijaa arvostetaan. Jos järjestelmä on ollut jonkin verran tehoton ja se on tehnyt joitakin virheitä, niin se ei todista suomalaisten mielipiteistä välttämättä paljonkaan. Mutta prosessin täydellinen avoimuus, itsekriittisyys ja kyky monipuoliseen yhteistyöhön ovat asioita, jotka edesauttavat tätäkin tavoitetta. Avoimuutta, (itse)kriittisyyttä ja rehellisyyttä uskon omaavani kohtuullisesti. Tässä siis vastauksiani työryhmän esittämiin päätavoitteisiin ja niihin pääsemiseksi tarvittaviin vahvuuksiin ja osaamisiin.

Seuraavaksi yritän vastata olympiakomitean esittämiin vaatimuksiin koottavan työryhmän jäsenistä, joita ovat mm.: ”Mietinnön ehdotuksen mukaan Suomen Olympiakomitea asettaa 4-6 henkilöä käsittävän muutosryhmän toteuttamaan mietintöön kirjattuja visioita ja tavoitteita. Ryhmä tekee itselleen työ- ja taloussuunnitelman. Tällä hetkellä ei ole olemassa mitään tarkempaa tehtävän kuvausta Työ alkaa tänä syksynä ja päättyy 31.12. 2012.” (olympiakomitean pääsihteerin Jouko Purontakasen sähköposti, 30.4.2010). Ja edelleen: ”Suomen olympiakomitean hallitus nimeää 8.6.2010 Risto Niemisen työryhmän ehdottamalla tavalla suomalaisen huippu-urheilun muutosprojektiin 4-6 päätoimista huippu-urheilun johtamisen ja valmentautumisen ammattilaista.” (Jouko Purontakasen sähköpostin liite, 30.4.2010)

Tämä tehtävänkuvaus on aika väljä, mutta olympiakomitean näkemys tehtävään valittavista ja heidän toimintatavastaan on taas varsin tiukka. Jos olen tässä kohtaa prosessin edellyttämällä tavalla avoin ja rehellinen, niin muotoilut hiukan oudoksuttavat tällaista sisäpiirin ulkopuolelta tulevaa hakijaa. Näin tärkeään tehtävään valittaviin luotetaan varsin paljon jo etukäteen, vaikka huippuosajien rekrytointi päätoimiseksi reiluun parin vuoden projektiin tuntuu aika vaativaa ”head hunttausta” edellyttävältä prosessilta. Toisaalta on todella hienoa, että ryhmän jäsenet saavat varsin suuren luottamuksen ja autonomian olympiakomitealta. He saavat esittää työehtonsa ja vieläpä käsityksensä sopivista työkavereista.

Ehkä edellä mainitut seikat houkuttavat ”huippu-urheilun johtamisen ja valmentautumisen ammattilaisia”, joita tässä haetaan työryhmän edellyttämiin tehtäviin. Tässä kohtaa ei voi

olla ihmettelemättä sitä, että työryhmän esittämiä erittäin vaativia, laaja-alaista ja moniammatillista, ehkä jopa monitieteistä osaamista edellyttäviä tehtäviä hoitamaan haetaan kapea-alaisesti vain huippu-urheilun johtamisen ja valmentamisen nykyisiä ammattilaisia. Itse tulkitseinkin siis niin, että lause tarkoittaa nykyisiä alueen ammattilaisia eikä potentiaalisia osaajia. Näitä huippuammattilaisiahan on Suomessa vain kourallinen ja heidän osaamisensahan on jo huippu-urheilun käytössä. Muutosprosessin luulisi kaipaavan uutta näkökulmaa ja uutta osaamista alueelle. ”Avoin haku” ei tunnu tuon muotoilun jälkeen kovin avoimelta, kun jokainen joka ei kuulu joukkoon ”huippu-urheilun johtamisen ja valmentamisen ammattilainen” ei ehkä tulekaan kysymykseen valintoja tehtäessä.

Toinen seikka, joka rajaa mielestäni turhaan sekä työryhmän työtä että toimintaa on se, että olympiakomitea hakee päätoimisia työntekijöitä, vaikka nykyaikaa olisi se, että resursseja käytettäisiin asiantuntijuuden eikä asiantuntijoiden hankkimiseen. Työryhmän visiot ja tavoitteethan edellyttäisivät mm. nuorisotutkijoiden, mies- ja naistutkijoiden, elämäntavan, (liikunta)kulttuurin tutkijoiden sekä tietysti psykososiaalisista näkökulmista valmennusta katsovien asiantuntijoiden rekrytoimista prosessiin. Tietysti johtaminen, viestintä ja organisaatioiden tuntemuskin ovat tärkeitä. Näitä kuitenkin oletan olympiakomiteassa olevan jo ennestään.

Itse tarjoudun antamaan asiantuntijuuttani kohtuullisen edullisesti tämän tärkeän prosessin käyttöön, vaikka hakuilmoitus inspiroikin miettimään kovaa palkkaa, autoetua ja sihteeriä (no ehkä ei sihteeriä sentään). Niemisen työryhmän raportin perusteella nyt on tekemisen aika, mutta samasta raportista saa kuitenkin vääjäämättä myös sellaisen kuvan, että tämän työryhmän ensimmäisen vaiheen tehtävä on edelleenkin suunnittelu ja ”yhteenhiileenpuhaltajien” suostuttelu mukaan tähän muutosprosessiin.

Mielestäni nyt pitäisi suuri osa uusista resursseista kohdistaa työryhmän raportissa mainittujen visioiden sisällölliseen ja toiminnalliseen tunnistamiseen, soveltamiseen ja juurruttamiseen. Tämä tarkoittaisi prosesseja, joissa asiantuntijoiden (mm. alan tutkijoiden ja valmentajien) yhteistyönä rakennettaisiin oppimisprosesseja juuri tälle mukaan tulevalle huippu-urheilun muutoksesta koostuvalle toivottavasti tarpeeksi isolle joukolle valmentajia, urheilujohtajia ja urheilun asiantuntijoita. Näissä avattaisiin auki se, mitä konkreettisesti tarkoittavat nämä visiossa mainitut asiat ja miten niitä sovelletaan käytännössä. Itse

pelkään, että muutosprosessi keskittyy vain kohtaan 3, joka on tietysti huippu-urheilun johtajille ja valmentajille tutuin alue. Itse panostaisin erityisesti kohtaan 2, koska se on huippu-urheilun kannalta oleellisin ja kuitenkin sellainen, johon voi oikeasti vaikuttaa ja ehkä nopeastikin (olen tehnyt käsikirjoituksen erään suuren lajin kehittämistä juuri tästä näkökulmasta, julkaisen sen blogisivuillani lähiaikoina). Suomalaiseen kulttuuriin ja hyvin erilaisiin toimijoihin (perheet, oppilaitokset, media etc.) vaikuttaminen (kohdat 1 ja 4) vaatisi erilaisia resursseja ja pitkäaikaista, avointa ja luottamukseen perustuvaa suhdetta ko. toimijoihin – ja mm. mediaan. Se työ voidaan saattaa alkuun, mutta tuloksia ei voi kovin nopeasti odottaa.

Tämän jälkeen vastaan itse kysymykseen vahvuuksistani ja erityisosaamisistani. Osaan lukea, puhua ja kirjoittaa, ajatella, soveltaa ja perustella. Suomeksi, englanniksi ja tarvittaessa ruotsiksi. Olen ehtinyt hankkia kokemusta ja asiantuntijuutta monelta eri elämän alueelta. Olen aidosti monitieteinen ja –ammattillinen osaaja, joka ymmärtää valmentamisen biologiaa, psykologiaa ja sosiologiaa. Tunnen myös huippu-urheilun toimintaympäristön rakenteineen, alakulttuureineen, resursseineen ja mediavaikutuksineen.

Olen opiskellut aikoinani sekä liikuntabiologiaa, -pedagogiikkaa että –sosiologiaa ja olen tehnyt opinnäytteitä urheilijan uraan liittyvistä seikoista ja olen ohjannut monia opinnäytteitä – mukaan lukien kolme väitöskirjaa – valmentamisen psykologiasta, ryhmäilmioistä ja sosiologiasta. Olen myös ollut sekä valtion liikuntaneuvoston ja sen alatoimikuntien jäsen, Helsingin kaupungin liikuntalautakunnan jäsen että SLU:n asiantuntija mm. valmentamiseen, etiikkaan ja tasa-arvoon liittyvissä kysymyksissä tehden näistä myös paljon käytettyjä toimintaohjelmia ja julkaisuja (Etiikasta, tasa-arvosta, valmentamisesta). Olen myös aika usein käytetty huippu-urheilun asiantuntija mediassa.

Toinen huomioitava asia on se, että viisikymppisenä miehenä on sopiva aika ottaa riskejä elämässään. Ja suomalaisen huippu-urheilun kehittäminen on mielestäni sopiva riski miehelle, joka hiihtää, pelaa jalkapalloa ja tanssii (yli 1000 km vuodessa hiihtäen, kahdessa ikämiesjoukkueessa pelaten ja tällä hetkellä yli 10 tuntia vkossa tanssia harjoittaen ja esittäen) yrittäen kehittyä niissä kaikissa koko ajan paremmaksi (lähtötaso ei

tosin ole kummoinen). Ja jonka suurimpana toiveena on se, että saisi ja voisi auttaa ihmisiä ja organisaatioita omalla tähän mennessä kertyneellä osaamisellaan.

En kuitenkaan yliarvioi osaamistani, sillä enhän todellisuudessa tiedä kokemuksen kautta mitään huippu-urheilusta, vaikka olenkin kokemuksellisuuden tutkija. Ja sen lisäksi miehisyyden, liikuntasosiologian, toimintakyvyn, toimijuuden, narratiivisuuden, identiteettien rakentamisen, alakulttuurien, sosiaalisen pääoman, vapaaehtoistoiminnan, kulttuurin hyvinvointivaikutusten, nuoruuden, ikääntymisen, liikkumismotiivien, luovuuden, vertaistoiminnan, veteraaniurheilun, opinnäyteohjauksen ja elämän merkityksellisyyden asiantuntija (viimeisen vuoden aikana minulta pyydettyjen esitysten teemoja). Uskoisin, että joistakin näistä voisi olla hyötyä myös huippu-urheilun kehittämisessä.

Mitä sitten voisin muutosprosessin hyväksi tehdä? Uskon, että pystyisin olemaan hyödyksi prosessille omalla vaatimattomalla asiantuntijuudellani, joka voisi konkretisoida esimerkiksi koulutuksiksi, luennoiksi ja materiaaleiksi (ehkä soveltavaksi huippu-urheilun tutkimukseksi tai tutkimusprosessin johtamiseksi), jotka palvelevat avointa muutosprosessia, jossa tietoa ja kokemuksia sovelletaan laajasti huippu-urheilun kentän käyttöön. Lähtökohtaisesti avoin prosessi varmasti hyötyisi siitä, että kirjoittaisin blogia, jossa avoimesti kertoisin prosessin herättämistä ajatuksista, reaktioista ja tunteista niin, että suuri yleisö – ja media – voisivat koko ajan tietää, missä mennään ja voisivat näin luottaa siihen, että tuo tieto on eettisesti kestävä ja perusteltua. Tätäkin suomalaiset toivovat ja odottavat huippu-urheilulta. Liitteenä julkaisuluettelo niistä julkaisuista, jotka voivat edesauttaa prosessia tehtävässään. Ne tietysti toimitan pyydettyinä ja ilman korvausta muutosprosessin käyttöön pdf-tiedostoina kuten kaiken sen materiaalin, jonka tulen asian tiimoilta tulevaisuudessa tuottamaan.

4. Ehdotukseni palkasta ja muista työehdoista.

Korkeintaan puolipäivätyö, jota teen pääosin kotona. Omat tehtäväni, roolini ja niistä maksettavat korvaukset sovitaan vuosi kerrallaan ja niiden tulee johtaa tuloksiin, joiksi luen prosessia tukevat tekstit, koulutukset ja oman osaamiseni siirtymiset prosessin käyttöön. Tehottomaan suunnitteluun, kokoustamiseen tai muuhun näpertelyyn toivon käytettävän mahdollisimman vähän aikaa.

5. Mahdollisuuteni jatkaa työssä 1.1.2013 jälkeen.

Periaatteellinen valmius on olemassa, mutta asiaa täytyy tarkastella lähempänä ko. päivämäärää, kun tiedän/tiedämme kuinka prosessi on edennyt.

6. Ne kolme henkilöä joiden kanssa mieluiten osallistuisin projektiin.

Erittäin mielenkiintoinen kysymys, joka korostaa yhteisöllisyyden ja työssä onnistumisen merkitystä, mutta varmaan myös osin monipuolisuutta. Kun en itse hae mukaan ydinryhmään, vaan sen tukijaksi (hiukan tosin epäilen sitä, että 4-6 hlöä kykenee tähän tehtävään, joka selvästi vaatii suurempaa asiantuntijajoukkoa tuekseen, mutta kysehän on tietysti johtoryhmästä). Mutta haluaisin nähdä ydinryhmässä jonkun vahvasti huippu-urheilun sosiologista, kulttuurista ja psykologista puolta ymmärtävää henkilöä juuri tässä järjestyksessä.

Paras tuntemani henkilö olisi professori *Jim Denison* Albertan yliopistosta, sillä hän on sekä arvostettu liikuntasosiologian tutkija, entinen korkean tason urheilija, valmennuksen asiantuntija ja kaiken lisäksi toimittaja, jolla on loistavat yhteydet kestävyysjuoksun, mutta myös muun yleisurheilun kaikkiin tärkeisiin kansainvälisiin toimijoihin. Ja hän on myös intohimoisen kiinnostunut kaikesta urheilusta, myös joukkuelajeista. (Jim ei aio hakea tehtävään, mutta on kiinnostunut olemaan ryhmän asiantuntijana.)

Toiseksi henkilöksi ryhmään haluaisin joko taitoluistelun tai muodostelmaluistelun huippuvalmentajan Suomesta. Nimeä en uskalla ehdottaa, mutta ehdokkaita on enemmän kuin kaksi. Kyseessä ovat lajit, joista muilla lajeilla on paljon opittavaa ja meillä Suomessa on myös loistavia osaajia. Heidän osaamisensa tulisi saada kaikkien lajien käyttöön.

Kolmanneksi tarvitaan joukkueurheilun rautaista ammattilaista, mutta tämä tehtävä ei olekaan kovin helppo. Käytännössähän on niin, että naisilla on paljon suuremmat mahdollisuudet menestyä joukkuelajien huippu-urheilussa ja että miesten puolella jääkiekossa ja lentopallossa suomalainen (tai ulkomailta hankittu) valmennusosaaminen on mielestäni aika hyvää. Kaikkia huippujoukkuelajeja parhaiten palveleva asiantuntija on

yliopettaja, liikuntatieteiden tohtori *Kirsi Hämäläinen*, jolla on tutkimuksen. valmennustietämyksen ja kansainvälisten kontaktien vuoksi erittäin hyvä asiantuntemus tähän tehtävään.